

# Sisällys

Kiitokset 10

## JOHDANTO 12

Tutkimuksen lähtökohdat, esitystapa ja rakenne 12

Eurooppalainen ihmesatu Vienassa 1968 15

Satujen lajit ja nimitykset 16

Saduilla oli huono maine 18

Satujen alkuhämärä 20

Missä kirjoitettiin ensimmäiset sadut? 25

Antiikin kirjallisuuden fantasia-aarteet 30

Ovatko satumme syntyneet keskiajalla? 32

Kirjalliset ihmesadut leviävät varhaismodernissa Euroopassa 36

Kansa lukee painettuja satuja myös Suomessa 40

Suulliset kansansadut löydetään hyvin myöhään 42

Millaisia ovat suomalais-karjalaiset ihmesadut? 44

Mistä löytyivät parhaat satuapajat? 49

Läntisen ja eteläisen Suomen sadunkertojia 51

Kansansatu ei ole teksti vaan esitys 56

Miten suullisesti kerrottuja satuja on kirjallistettu? 59

## CUPIDO, PSYCHE JA KARJALAINEN KÄÄRMESULHANEN 61

Apuleius perehtyy filosofiaan ja magiaan 62

Juopunut eukko kertoo kauniin sadun 63

Antiikin lumolinna 65

Sisaret valehtelevat Psychelle 67

Psyche rikkoo puolisonsa kiellon 69

Psyche ja karjalainen Maria etsivät kuolemaa 72

Kosto, etsintä ja vaikeat tehtävät 73

Onnellinen loppu: isä järjestää kaiken 76

Cupidon ja Psychen tarina – uskontoa, filosofiaa vai viihdyttävää  
fantasiaa? 77

Apuleiuksen satua versioidaan vanhassa kirjallisuudessa 80

Vastaavatko eläinsulhassadut Apuleiuksen kertomusta? 83

Karjalan kansa kertoo käärmesulhasesta 85

Ketkä auttavat karjalaista sankaritarta? 88  
Miestennielijät voitetaan 90  
Käärmesulhasen polveutumispolku – suullista vai kirjallista traditiota? 92

#### TUHKIMO 94

Vanhimmat Tuhkimot 94  
Luolakansan neito saa kultaiset kengät 96  
Missä Tuhkimon tarina on syntynyt? 98  
Giambattista Basile julkaisee Euroopan ensimmäisen Tuhkimon 100  
*Pentameronen* kehyskertomus: nauruton prinsessa 103  
Miten Basilen kokoelma valloitti Euroopan? 106  
Tuhkakissan tarina 108  
Burleskia menoa murteen suojuissa 113  
Charles Perrault ja *Hanhiemon sadut* 115  
Ranskalainen Tuhkapyly 118  
Tuhkimoissa on eroja 123  
Karvainen tohveli? 125  
Grimmien hurskas Tuhkimo 127  
Kansankertojat ovat rakastaneet Tuhkimoa 132  
Kahden miehen Tuhkimo 136  
Tuhkimo-juonien perhe: Aasinnahka ja Sinipeukalo 140

#### RUUSUNEN 143

Nukkuvan prinsessan keskiaikaiset aiheet 143  
Eroottinen ja maaginen uni 146  
Basilen Ruusunen eli Aurinko, Kuu ja Talia 148  
Perrault ja Metsän uinuva kaunotar 153  
Sivilisoitu ja sulokas satu 159  
Grimmien Ruusunen: satumaa kansanomaistuu 161  
Kärpäsiä, keittiöväkeä ja uusia hyveitä 166  
Topeliuksen Ruusunen: kärsimysten lievittäjä 168  
Jalon naisen raskas taakka 171

#### KAUNOTAR JA HIRVIÖ 174

Sadun esihistoria 174  
Ranska – 1700-luvun satumaa 176

Millainen oli ensimmäinen Kaunotar ja Hirviö? 177  
Valistusajan lumolinna 183  
Leprince de Beaumont ja *Lasten lukemisto* 186  
Uhrautuva tytär pelastaa isänsä 189  
Rakastuminen – uudistetun sadun suurin ihme 191  
Vierailu kotona ja paluu linnaan 193  
Kotiopettajatar ohjaa tyttöjä puolison valinnassa 196  
Kansakin kertoi Kaunottaresta ja Hirviöstä 200  
Miten Kaunotar ja Hirviö kotoistettiin? 201  
Peto käy yöjalassa 204  
Itsenäisten naisten feministinen ihmesatu? 206

#### LUMIKKI 208

Syntyikö Lumikki Italiassa? 208  
Kuka mikä Musäus? 210  
Richilde saa puhuvan peilin ja tytärpuolen 213  
Kolme murhayritystä ja herääminen kryptassa 215  
”Kosto on suloista kuin rakkaus” 218  
Millainen sadunkertoja Musäus oli? 220  
Richilden tarina muuntuu satunäytelmäksi 222  
Jacob ja Wilhelm Grimm: muinaisuuden kautta uuteen  
saksalaisuuteen 227  
Grimmit innostuvat suullisesta kerronnasta 229  
Veljesten satujen lähteet: säätyläisneidot, kansa vai kirjasto? 232  
Grimmien Sneewittchen 235  
Metsästäjä ja Lumikki 237  
Prinsessa hoitaa kaivosmiesten taloutta 239  
Loppuselvitys 240  
Miten veljekset kertoivat Lumikkinsa? 241  
Miten Grimmit tekivät Lumikista ”kansansadun”? 244  
Saksalainen satu muuntuu venäläiseksi runokertomukseksi 245  
Suomalaiset ja venäjänkarjalaiset kansankertajat versioivat Lumikkia 249  
Vienalainen vanhus kertoo Lumisirkun tarinan 251  
Kaunokirjallisuuden ja venäläisten satujen jälkiä vienalaisessa  
kertomuksessa 255  
Tatjana Huotarinen – perinteen seuraaja ja omien valintojen tekijä 256

## SATUJEN TUTKIMINEN ALKAA 1800-LUVULLA 259

Euraasian ja Suomen sadut – naapurilainoja vai alkukodin perintöä? 260

Kieli ratkaisee kaiken 263

Hullunkurista mytologiaa eli *Rig-Vedan* hedelmiä 265

Ovatko sadut levinneet kulttuurikontaktien avulla? 268

Selittävätkö kulttuurin kehitysvaiheet satujen historiaa? 270

Vertaileva saduntutkimus kehittyy Euroopassa 272

Onko kansanperinteen vertaileva tutkimus järjenvastaista? 274

Suomalaiset ”tieteellistävät” kansanrunouden tutkimuksen 277

Vaativat tavoitteet ja raskaat aineistot 279

Piirteiden vertailu: suomalaisen metodin ydin 281

Avasiko muuntelun ja levinneisyyden analyysi sadun historian? 284

Kansainvälinen kritiikki kyseenalaisti suomalaisen menetelmän 286

Suomalaisen koulukunnan kestävä saavutus 289

## 1900-LUVUN UUDET SUUNTAUKSET 293

Kansanusko nousee jälleen esiin: juontuvatko ihmesadut riiteistä? 293

Onko ihmesatujen juonilla sama rakenne? 296

Proppin juonikaavaa arvioidaan kriittisesti 298

Suomalaisen menetelmän paluu: Anna-Birgitta Rooth

ja Jan-Öjvind Swahn 302

Klassikkosadut psykoanalyttikon sohvalta 307

Psykoanalyttiset tulkinnat herättävät torjuntaa 311

Kansankertojen sadut kytetään sosiaalihistoriaan 314

Naistutkimus kokee ihmesadut ongelmallisina 317

Sukupuolentutkimuksen näkökulmia 1980–1990-luvulla 321

Ihmesatujen historia tarkentuu: klassikkosatujen kokoelmia

ja uusia tulkintoja 323

## SATUJEN HISTORIASTA KIISTELLÄÄN 2000-LUVULLA 327

”Populistit”: sadut ovat lähtöisin yhteisen kansan suullisesta

perinteestä 328

”Elitistien” puheenvuoroja 330

Viestintäjärjestelmien historia täsmentyy 332

Punahilkkan puolesta kirjailija-herraa vastaan 333

Ruth B. Bottigheimer sytyttää satusodan 338

Imperiumin vastaisku 339

Debatin opetukset 341

Fylogeneettisen saduntutkimuksen nousu vai mahalasku? 344

Miten tästä eteenpäin? 347

Viitteet 349

Lähteet ja kirjallisuus 383

Abstract 398

Hakemistot 400